

Co se může stát, když si na bedra
naložíme tíhu snů ostatních lidí

Od autora
bestselleru
*Muž jménem
Ove*

Fredrik Backman

MEDVĚDÍN

HOST

Jednoho pozdního večera na konci března uchopilo dítě dvou-
hlavňovou brokovnici, odešlo do lesa, přitisklo zbraň někomu
k čelu a zmáčklo spoušť.

Toto je příběh o tom, jak k tomu došlo.

2

Prásk-prásk-prásk-prásk-prásk.

Je začátek března a v Medvědině se zatím nic nestalo. Je pátek a všichni jen čekají. Zítra hraje juniorský tým HC Medvědin semifinále nejvyšší mládežnické soutěže. Jak důležité to asi může být? Samozřejmě že nijak zvlášť. Pokud by to nebylo zrovna tady.

Prásk. Prásk. Prásk-prásk-prásk.

Městečko se budí časně, tak jako každý den, malé obce musejí mít náskok, aby se ve světě prosadily. Řady aut na parkovišti před továrnou už pokrývá sníh, lidé postávají mlčky s pootevřenými očima a přivřenými mozky a čekají, až elektronické vstupní karty potvrdí píchačkám jejich existenci. Oklepávají si sněhovou břečku z bot a s očima na autopilota a s hlasem na záznamník čekají, až jim zabere preferovaná droga, kofein, nikotin nebo cukr, a umožní tak tělu jakžtakž fungovat aspoň do první přestávky.

Po silnici odjíždějí lidé za prací do větších měst někde za lesem, rukama v palčácích mlátí do průduchů, ze kterých by měl foukat teplý vzduch, a uchylují se k nadávkám, jaké se vyslovují pouze v opilosti, na smrtelné posteli anebo příliš brzy ráno v příliš vymrzlém peugeotu.

Kdyby byli zticha, uslyšeli by to: Prásk-prásk-prásk. Prásk. Prásk.

Ve svém pokoji se probouzí Maya, stěny má vyzdobené kresbami tužkou a lístky z koncertů, na kterých byla ve městech daleko odsud; zdaleka jich nebylo tolik, kolik by chtěla, ale mnohem více, než jí rodiče dovolili. Leží v pyžamu v posteli a hraje na kytaru. Tenhle nástroj prostě miluje. Jeho tíhu na svém těle, to, jak dřevo odpoví, když na něj zaťuká bříšsky prstů, jak se jí struny zařiznou do ještě neprobuzené kůže. Jednoduché tóny, měkké riffy, to všechno je pro ni božská hra. Je jí patnáct a už mnohokrát milovala, ale její první láskou navždy zůstane kytara. Pomáhá jí vydržet skutečnost, že bydlí zrovna tady a je dcerou sportovního ředitele hokejového klubu uprostřed lesa.

Maya hokej nenávidí, ale chápe, že otec ho miluje, sport je pro něj jen tím, čím je kytara pro ni. Matka jí občas šeptne do ucha: „Nikdy nevěř lidem, kteří něco naprosto nezvladatelně nemilují.“ Matka miluje muže, který miluje město, které miluje sport. Je to hokejové město a o jeho obyvatelích se dá říct leccos, ale spoleh na něj je. Kdo tu bydlí, ten ví, co může očekávat. Den co den.

Prásk.

Medvědín neleží blízko vůbec ničemu, dokonce i na mapě působí nepřirozeně. „Jako kdyby opilý obr vychcal svoje jméno do sněhu,“ řekli by někteří. „Jako kdyby příroda a lidé hráli přetahovanou o životní prostor,“ vyjádřili by to ti umírněnější. V tom město rozhodně prohrává, už je to dávno, co naposledy něco vyhrálo. Ubývá práce, a tím pádem i lidí, les každoročně spolkně jeden až dva opuštěné domy. V době, kdy tu ještě měli být načpšní, umístil úřad ke vjezdu do města ceduli se sloganem, jaké tehdy bývaly populární: „Vítejte v Medvědíně — Chceme maličko víc!“ Větru a sněhu trvalo pár let, než smazaly slovo „víc“. Občas celé tohle místo vypadá jako filozofický experiment: Když v lese zanikne město, ale nikdo se to nedozví, bude to někomu vadit?

Odpověď na tuhle otázku nalezneme o pár set metrů dál směrem k jezeru. Budova nevypadá nijak slavně, ale zimní stadion to je.

Postavili ho před čtyřmi generacemi dělníci z továrny, chlapci, kteří šest dní v týdnu tvrdě dřeli a sedmý den potřebovali mít na co se těšit. Ta vášeň se tu dědí, město investuje veškerou lásku, které je schopno, do téhle hry: led a mantinely, červené a modré čáry, hokejky a puk a mladá těla, která se s vypětím všech sil i vůle říjí plnou rychlostí do rohu v honbě za přihrávkou. Tribuny jsou rok co rok každý víkend plně obsazené, i když úroveň klubu klesá přímo úměrně zhoršující se finanční situaci města. A možná proto sem všichni chodí. Protože doufají, že když se ode dna odrazí klub, bude ho ze setrvačnosti následovat i zbytek.

To je důvod, proč město jako Medvědíň musejí vždy vkládat naděje do dětí, jedině ty si totiž nepamatují, že dříve bývalo lépe. To je někdy požehnání. A tak tu vybudovali juniorský tým, stejně jako předchozí generace vybudovaly tohle město: tvrdá práce, sem tam dostat ránu, ale hlavně si nestěžovat, držet hubu a ukázat těm hajzlům z velkoměst, odkud jsme.

Není tu celkem nic zajímavého. Ale každý, kdo tu byl, ví, že Medvědíň je hokejové město.

Prásk.

Amatovi bude brzy šestnáct. Pokoj má tak malý, že kdyby bydlel ve větším bytě v nějaké luxusnější čtvrti velkého města, nikdo by ho neoznačil ani za kumbál. Tapety jsou úplně zakryté plakáty s hráči NHL, až na dvě výjimky: jednou z nich je Amatova fotografie z doby, když mu bylo sedm, má moc velké rukavice a helmu naraženou hluboko do čela, ze všech kluků na ledě je nejmenší. A druhou je bílý papírek, na který jeho matka napsala útržek modlitby. Když se Amat narodil, tiskla si ho k prsům na úzké posteli v malé porodnici na druhém konci zeměkoule, na světě byli jen oni dva. A ošetřovatelka tehdy osamělé ženě, aby jí dodala sílu a naději, pošeptala do ucha tuhle modlitbu, kterou si prý na zeď nad své lůžko napsala matka Tereza. Brzy to bude už šestnáct let a ten papírek stále visí nad postelí jejího chlapce,

slova jsou trochu popletená, protože Amatova matka si je zapsala tak, jak si je zapamatovala:

Kdo je poctivý, toho mohou ostatní zradit. Přesto buď poctivý.

Kdo je laskavý, toho mohou ostatní pomluvit. Přesto buď laskavý.

Dobro, které dnes vykonáš, mohou ostatní zítra zapomenout. Přesto číň dobro.

Amat si každou noc před spaním pokládá vedle postele své brusle. „To musela mít tvoje máma těžkej porod, když ses narodil s bruslema na nohách,“ říkává starý správce ze zimního stadionu a usmívá se přitom. Nabízel Amatovi, že mu je bude schovávat do skříňky ve skladu, ale chlapec si je rád nosí tam a zpátky. Chce jim být nablízku.

Odjakživa je nejmenší z týmu, nikdy neměl svaly jako ostatní, nikdy nestřílel tak tvrdě. Ale nikdo z celého města ho nedohoní. V žádném týmu, se kterým se kdy utkali, neměli nikoho tak rychlého. Amat to nedokáže vysvětlit, ale domnívá se, že to funguje podobně, jako když se někdo podívá na housle a vidí jen hromádku dřeva a šroubků, zatímco jiný vidí hudbu. Jeho tělo nikdy nevnímalo brusle jako cizí element, naopak, když si nazuje normální boty, cítí se jako námořník, který po dlouhé době vkročil na pevninu.

Poslední řádky, které matka napsala na papírek na jeho zdi, znějí:

Co vybuduješ, to mohou ostatní zničit. Přesto buduj. Neboť dokonce bude vše jen mezi tebou a Bohem, nikoli mezi tebou a ostatními.

A pod tímhle lístečkem je ještě nápis červenou křídou, různým rukopisem žáčka prvního stupně:

„ŘÝKAJ ŽE SEM NA HRAŇÍ MOC MALEJ ALE STEJŇE BUDU VELKEJ HRÁČ.“

Prásk.

Áčko HC Medvědíň získalo kdysi v nejvyšší soutěži druhé místo, to bylo před více než dvaceti lety a o tři ligy výš, ale zítra se Medvědíň zase bude měřit s těmi nejlepšími. Takže jak důležitý může

být zápas juniorského týmu? Jak moc může celé město zajímat semifinále nějakých výrostků? Samozřejmě nijak zvlášť. Pokud by nebyla řeč zrovna o tomhle místě na mapě.

Pár set metrů jižně od cedule u silnice začíná oblast, které se říká prostě „Vrch“. Taková malá osada exkluzivních domů s výhledem na jezero. Bydlí tu majitel místních potravin, šéfové z továrny a lidé, kteří dojíždějí za lepší prací do větších měst, kde se jich kolegové na firemních večírcích vykuleně ptají: „Medvědín? Copak se vůbec dá bydlet tak daleko v lese?“ Dotyční samozřejmě odpoví něco o lovu a rybaření a blízkosti k přírodě, ale popravdě řečeno skoro všichni přemýšlejí, jestli to skutečně jde. V dnešní době bydlet tady. Jestli tu vůbec ještě něco zbylo, až na nemovitosti, jejichž cena klesá přímo úměrně s venkovní teplotou.

A pak je probudí „PRÁSK“. A všichni se usmějí.

3

Už víc než deset let jsou sousedé z okolních domů zvyklí na zvuky ze zahrady Erdahlových: prásk, prásk, prásk, prásk, prásk. Pak krátká pauza, než Kevin posbírá puky. A pak prásk, prásk, prásk, prásk, prásk. Prvně mu obuli brusle, když bylo mu dva a půl roku, ve třech dostal první hokejku, ve čtyřech byl lepší než pětiletí kluci, v pěti lepší než sedmiletí. Tu zimu, kdy mu bylo sedm, utrpěl tak těžké omrzliny obličeje, že doteď, když stojíte vedle něj, vidíte na jeho tvářích bílé skvrny. Tenkrát odpoledne hrál svůj první opravdový ligový zápas a pár vteřin před koncem se netrefil do prázdné branky. Kluci z Medvědína tehdy vyhráli dvanáct nula, všechny góly dal Kevin, ale stejně nebyl k utěšení. Pozdě večer si rodiče všimli, že není v posteli, a o půlnoci už ho v rojnici hledala po lese půlka města. V Medvědíně se na schovávanou moc hrát nedá, dítěti stačí ujít kousek a pohltí ho tma a ve třiceti stupních pod nulou takové tělíčko velmi rychle zmrzne. Až těsně před svítáním si někdo všiml, že kluk není nikde mezi stromy, ale na zamrzlém jezeře. Odtáhl si sem branku, pět puků a všechny baterky, které našel, a hodinu za hodinou střílel z úhlu, ze kterého se odpoledne netrefil. Když ho nesli domů, hystericky brečel. Bílé skvrny z obličeje mu pak už nikdy nezmizely. Tehdy mu bylo sedm a každý věděl, že ten kluk má v sobě medvěda. Toho nezastavíte.

Rodiče mu na zahradě nechali postavit vlastní malé kluziště, Kevin si z něj každé ráno sám odhrnoval sníh a vždycky v létě sousedé nacházeli v záhonech hřbitovy puků. Ještě po mnoho

generací se budou mezi květinami vyskytovat pozůstatky vulkanizované gumy.

Rok za rokem poslouchají, jak jeho tělo roste, bouchání je čím dál silnější, čím dál rychlejší. Teď je mu sedmnáct a takhle talentovaného hráče tu neviděli od dob, kdy Medvědin hrál nejvyšší soutěž, což bylo ještě před jeho narozením. Kevin má fyziku, ruce, hlavu a srdce. A hlavně to má v oku, vnímá dění na ledě jako by pomaleji než ostatní. V hokeji se člověk může naučit leccos, ale tohle ne, s okem se buď narodíš, anebo nenarodíš. „Kevin? Ten je nejlepší,“ říkává Peter Andersson, sportovní ředitel klubu, a ten by o tom měl něco vědět: naposledy byl v Medvědině takhle dobrý právě on, sportovní ředitel, který to nakonec dotáhl až do Kanady, do NHL, a utkával se s těmi nejlepšími na světě.

Kevin ví, co do toho bude muset dát, všichni mu to vykládají od prvního dne, kdy ho postavili na brusle. Všechno. Bude do toho muset dát prostě všechno. Takže za každého rozbřesku, když jeho spolužáci ještě tvrdě spí v teple pod peřinou, si on jde zaběhat do lesa a pak se postaví na zahradu a pálí: prásk-prásk-prásk-prásk-prásk. Posbírat puky. Prásk-prásk-prásk-prásk-prásk. Posbírat puky. Pak každé odpoledne na trénink s juniory, každý večer s áčkem, hned nato do posilovny, pak ještě jedno kolečko v lese a na závěr hodinka na zahradě za svitu lamp, nainstalovaných na střechu domu přesně za tímto účelem. Prásk-prásk-prásk-prásk-prásk. Nic víc po tobě tenhle sport nechce. Jen všechno, co máš.

Kevin dostává nejrůznější nabídky na přestup do velkých klubů, zvali ho i na hokejové gymnázium ve větším městě, ale on vždycky všechno odmítá. Je kluk z Medvědína a jeho otec je chlap z Medvědína, jinde to možná nic neznamená, ale tady ano.

Takže jak důležité může být semifinále juniorské ligy? Dost důležité na to, aby nejlepší juniorský tým v zemi připomněl zbytku země, že tohle místo existuje. Dost důležité na to, aby snad přimělo místní politiky investovat do založení hokejového gymnázia tady v Medvědině, takže už by se nemuselo jezdit až

do Heđu a největší hokejové talenty z této části země by se stěhovaly do Medvědína, a ne do velkých měst. Takže zdejší áčko, plné vlastních odchovanců, by možná znovu postoupilo do nejvyšší soutěže, znovu přilákalo velké sponzory a přimělo okres postavit nový zimní stadion a velké příjezdové silnice, možná dokonce i ten kongresový dům a nákupní centrum, o kterém se mluví už roky, pak by tu vznikly nové firmy, jež by vytvořily pracovní místa, a místní lidé by si začali rozmýšlet, jestli své domy prodají, anebo radši zrenovují. Takové semifinále je důležité pro ekonomiku. Pro hrdost. Pro přežití.

Je tak důležité, že jeden sedmnáctiletý kluk od té noci před deseti lety, kdy mu omrzly tváře, stojí v zahradě, střílí jeden puk za druhým a nese na bedrech tíhu celého města.

Je tak důležité, že znamená prostě všechno.

„Dolina“ leží na druhém konci Medvědína, severně od cedula. Centrum Medvědína tvoří radnice a domky střední a postupně čím dál nižší třídy, zatímco v Dolině jsou už jen činžáky postavené tak daleko od Vrchu, jak to jen šlo. Původně oba názvy samozřejmě vznikly jen jako zeměpisné přezdívky bez jakékoli fantazie: Dolina se rozkládá níž než zbytek města, terén se tu pomalu svažuje ke starému štěrkovému lomu, kdežto Vrch leží na skále nad jezerem. Jenže když se obyvatelé postupně rozdělili podle své finanční situace do těchto dvou míst, staly se z jejich jmen nejen názvy čtvrtí, ale i označení příslušnosti ke společenské třídě. I v nejmenších osadách na světě se děti velmi rychle naučí, že existují společenské rozdíly, a tady je to zvláště jednoduché: čím dál od Doliny bydlíš, tím líp pro tebe.

Fatima bydlí ve dvoupokojovém bytě tak hluboko v Dolině, jak to jen jde. S použitím jemného násilí vytáhne syna z postele, chlapec popadne brusle. V autobuse jedou sami, neřeknou si ani slovo, Amat totiž dovedl systém přesouvání svého těla bez nutnosti probuzení mozku k dokonalosti. Matka mu láskyplně říká „Mumie“. Na zimním stadionu se Fatima převlékne do

pracovní uniformy a Amat jde najít správce. Ještě předtím chce matce pomáhat se sbíráním odpadků na tribuně, ale ona mu zakrátko vynadá a odežene ho. Kluk si dělá starosti o matčina záda, matka si dělá starosti, že by je spolu mohly vidět ostatní děti a pak by si z něj dělaly legraci. Kam až Amatova paměť sahá, vždycky byli na světě jen sami dva. Když byl malý, chodil na konci měsíce sbírat z tribuny prázdné plechovky, občas sem takhle chodí dodnes.

Každé ráno vypomáhá správci: odemyká dveře, kontroluje zářivky, sbírá puky, uhlazuje led rolbou a připravuje halu na běžný provoz. Jako první, v tu nejnepříjemnější hodinu, nastupují krasobruslaři. Pak přicházejí na řadu všechny hokejové týmy, pěkně za sebou podle důležitosti až po ty nejlepší časy, které jsou přidělené juniorům a áčku. Zrovna teď jsou junioři tak dobří, že se málem propracovali na nejvyšší stupínek hierarchie.

Amat ještě za juniory nehraje, je mu teprve patnáct, ale možná už v příští sezoně. Pokud do toho dá všechno, co bude potřeba. Jednoho dne odsud svou matku odvede, ví to, jednoho dne už nebude muset neustále sčítat a odčítat příjmy a výdaje. Tohle vytváří mezi dětmi citelné rozdíly. To, které z nich žijí v rodinách, kde můžou dojít peníze, a to, jak jsou staré, když si to uvědomí.

Amat ví, že možnosti volby má omezené, a tak vymyslel jednoduchý plán: odsud k juniorům, poté do áčka a pak mezi profíky. A až mu na účtu přistane první výplata, sebere matce úklidový vozík a už jí nikdy nedovolí, aby se na něj byť jen podívala, jejím rozbolavělým prstům dopřeje odpočinek a nemocným zádům dlouhá rána v posteli. Amat netouží po věcech. Jen by si aspoň jeden večer v životě chtěl lehnout do postele, aniž by v duchu počítal.

Když dodělá svoje úkoly, poplácá ho správce po rameni a podá mu brusle. Amat si je zašněruje, vezme si hokejku a rozjede se po prázdné ploše. Takovou mají dohodu, on pomůže s těžkými věcmi a rozbitými dveřmi od střídačky, na které už správce se

svým revmatem nestačí, a za to má na hodinu, než nastoupí krasobruslaři, celý led pro sebe, pokud ho pak po sobě vyžehlí. Je to nejlepší šedesát minut z jeho dne. Každého dne.

Zastrčí si do uší sluchátka, nastaví co nejvyšší hlasitost a pak se rozjede, jak nejrychleji umí. Přelétne plochu a na druhé straně narazí do mantinelu tak tvrdě, že helmou bouchne o plexisklo. A plnou rychlostí zase zpátky. A ještě. Ještě. Ještě.

Fatima na chvíli vzhledne od úklidového vozíku, dopřeje si krátký pohled na syna. Správce si všimne jejího pohledu a ona mu ústy mlčky naznačí „díky“. Správce potlačí úsměv a jen kývne. Fatima si pamatuje, jak zvláštní to byl pocit, když jí trenéři klubu poprvé sdělili, že Amat má mimořádný talent. Tehdy ještě sotva rozuměla zdejšímu jazyku a fakt, že její syn uměl bruslit skoro dřív než chodit, pro ni byl božským mysteriem. Pak uplynuly všechny ty roky, a i když si dosud nezvykla na krutou medvědínskou zimu, naučila se tohle město milovat takové, jaké je. A pochopila, že v životě ji nic neudiví víc než to, že chlapec, kterého přivedla na svět v zemi, kde nikdy neviděli sníh, se narodil proto, aby sportoval na ledě.

V jedné z menších vilek v centru Medvědína vylézá ze sprchy Peter Andersson, sportovní ředitel HC Medvědín, má rudé oči a je zadýchaný. Moc se nevyspal a voda z něj nervozitu nesmyla. Už dvakrát zvracel. Slyší, jak na chodbě haraší Mira, jde budit děti, a Peter přesně ví, co mu řekne: „Proboha Petere, vždyť je ti přes čtyřicet. Když je sportovní ředitel klubu z juniorského zápasu nervóznější než sami junioři, není náhodou načase dát si prášek na uklidnění, drink a trochu se hodit do klidu?“ Anderssonovi tu od svého návratu z Kanady bydlí už víc než deset let, ale Peterovi se zatím tak docela nepovedlo své ženě vysvětlit, co pro Medvědín hokej znamená. „To myslíš vážně? Nemáš náhodou pocit, že už to vy, dospělí chlapi, s tím nadšením trochu přeháníte?“ ptala se ho Mira celou sezonu. „Juniorům je sedmnáct! Vždyť jsou to skoro ještě děti.“

Ze začátku jí na to neříkal nic. Ale jednou pozdě večer jí pověděl pravdu: „Vím, že je to jen hra, Miro. Já to vím. Jenže jsme ve městě uprostřed lesů. Není tu turistický ruch, důl ani žádný vysoce specializovaný průmysl. Máme tu jen tmu, zimu a nezaměstnanost. A pokud se nám povede tohle město zase pro něco nadchnout, pro cokoli, tak to bude krása. Vím, že nejsi odsud, miláčku, není to tvoje město, ale jen se rozhlédni kolem: pracovních míst ubývá. Okres utahuje opasky. Lidi odsud jsou tvrdí, máme v sobě kus medvěda a už jsme dostali moc těžkých ran. Tohle město potřebuje zase v něčem vyhrát. Potřebujeme mít pocit — klidně jen jednou jedinkrát —, že jsme v něčem nejlepší. Já vím, že je to jen hra. Jenže občas... ne jenom to. Ne vždycky.“

Mira ho tehdy políbila na čelo, přivinula ho k sobě, usmála se a něžně mu šeptla do ucha: „Ty jsi vůl.“ A to on samozřejmě je, to ví.

Peter vychází z koupelny, přistupuje k pokoji své patnáctileté dcery a ťuká na dveře, dokud neuslyší, jak mu odpovídá kytara. Dcera miluje hudební nástroje, ne sport. Občas je mu to líto, ale většinou z ní má radost.

Maya leží v posteli, a když na ni zaťukají, zahraje víc nahlas, slyší rodiče na chodbě. Matku se dvěma vysokoškolskými diplomami, která dovede citovat nazpaměť celé zákoníky, ale není schopná si zapamatovat, co je to zakázané uvolnění nebo ofsajd, i kdyby ji vyslychali u soudu. A otce, který naopak umí do detailu vysvětlit jakoukoli hokejovou strategii na světě, ale nemůže se dívat na televizní seriál, ve kterém vystupují více než tři postavy, aniž by každých pět minut vyhrkl: „Co to dělají? Kdo je tady ten? Jak jako zticha, proč mám být zticha? Teď jsem neslyšel, co říkali... Můžu to přetočit zpátky?“

Maya se tomu směje a zároveň si nad tím vždycky povzdechne. Nikdy v životě se člověk nechce odstěhovat z domova víc, než když je mu patnáct. Jak říkává její matka, když tma a zima

nejvíc pokoušejí její trpělivost a ona má v sobě tři až čtyři skleničky vína: „V tomhle městě se nedá žít, Mayo, tohle město se musí přežít.“

Nikdo z nich netuší, jak velká pravda to je.